

Ko e fakama'opo'opo 'o e ngaahi fakamatala 'o e talanoa mo e Komiuniti

Ko e fakama'opo'opo 'o e fakamatala ko'eni 'oku ne 'omi 'a e ola 'o e ngaahi fekumi felave'i mo e konga 'uluaki 'o e halafononga pe palani ki he Langa Fakalalaka 'o Porirua na'e fakahoko mei Ma'asi ki Tisema 2019.

Na'a mau fiema'u ke vakai'i, pe ko e ha 'a e me'a 'oku mahu'inga'ia ai 'a e kakai 'i he faka hahake (eastern) 'o Porirua ki honau komiuniti. Ko e ha e me'a ke fakalalaka pea mo e me'a 'oku nau fiema'u ke nau mamata ki ai 'i he kaha'u. Na'a mau talanoa'i 'a e ngaahi kaveinga ki he nofo'anga, 'ataakai, fefononga'aki, faka faingamalie'i, ngaahi pa'ake, mo e ngaahi feitu'u 'ataa, ngaahi naunau 'ae komiuniti, mo e ngaahi falekoloa, pea pehe ki he mo'ui mo e tu'unga mo'ui kakato. Ko e ngaahi kaveinga ni, na'e vakai'i 'i he ngaahi founa kehekehe 'o kau ki ai 'a e talatalanoa ha'oha'o he tepile, ngaahi ngaue faka kulupu, ngaahi fo'i ngaue mo e ngaue 'aki 'a e Social Pinpoint (apps) 'i he peletifoomu 'oe fengae'aki faka ilekitolonika.

Ko e lipooti mai na'e lahi 'aupito, pea ne 'omi kiate kimautolu 'a e ngaahi 'ilo loloto ange ki he me'a 'oku mahu'inga ki he kakai 'i he faka hahake (eastern) 'o Porirua, 'enau a'usia faka e nofo, mo 'enau visone ki he kaha'u.

Ko e fakama'opo'opo 'o e fakamatala ko 'eni 'oku ne toe fakalahi ange 'a e mahino faka lukufua 'o e fengae'aki mo e komuniti. 'E toe ma'u atu 'a e ngaahi fakamatala lahi ange ki he fengae'aki mo e komuniti, 'e ma'u atu ia mei he *Community Engagement Report: Whakawhanungatanga*.

Puipuitu'a

'I Novema 2018 na'e fanongonongo atu ai mei he Pule'anga 'a e \$1.5 piliona ke 'inivesi 'i he ta'u 'e 25 ka hoko ke fengae'aki mo e komiuniti ki hono fakalele'i 'o e feitu'u faka hahake (eastern) 'o Porirua. Ko e ngaue langa fakalalaka ki Porirua 'oku fakahoko ia 'i he aleapau fengae'aki 'i he vaha'a 'o e Kainga Ora, Porirua City Council mo e Ngāti Toa Rangatira.

Ko e Langa fakalalaka 'o Porirua 'oku faka tefito ia 'i he tu'unga lelei faka nofo'anga, ngaahi faingamalie mo e malava ke totongi, lolotonga ia 'oku to e fakalalaka ange 'a e ola 'o e tu'unga faka sosiale mo e faka ekonomika ke hoko 'a e fakahahake 'o Porirua ko e feitu'u lelei ange ki he nofo, ngaue mo 'ohake 'o e ngaahi famili.

Ko e 'elia 'o e ngaue 'oku ne katoi 'a e ngaahi tafa'aki kotoa pe, pe 'e anga fefe ha fakalalaka 'o e nofo fakakaunga'api ke fakafaingofua ange ki he kakai ke nau fakatahataha, fe'alu'aki mo fai 'enau ngaue.

'I Ma'asi 2019, ko e Langa Fakalalaka 'o Porirua na 'e kamata'aki 'a e fengae'aki mo e ngaahi komiuniti ki he founa ke mahino'i ai 'a e ngaahi fiema'u mo e ngaahi kaveinga ke fakapapau'i 'ko e le'o 'o e komiuniti 'oku ho'ata 'i he kamata'anga 'o e ngaahi tukunga 'o e palani 'o e ngaahi halafononga 'o e Langa Fakalalaka 'o Porirua.

Ko e fakama'opo'opo 'o e ngaahi fakamatala kuo lipooti mai

Ko e halafononga fengau'e'aki lahi, na'e fakahoko 'o laka hake 'i he mahina 'e hiva, na'e tohoaki'i mai 'a e lipooti mei ha fu'u tokolahi mei he ngaahi mala'e kehekehe mei hotau komiuniti mei ha ngaahi kaveinga kehekehe.

'I hono fakakatoa, ko e nofo'anga, ko e 'aatakai mo e mo'ui kakato 'a e ngaahi 'ulu'i kaveinga na'e fiema'u 'e he kakai ke talanoa'i. Ko e me'a ni ke kau heni 'a e ngaahi kaveinga 'o e feitu'u 'oku 'ata'ata, fehokotaki fakasosiale, fakamalohisino mo fakafiemalie, fefononga'aki, mo e malu 'a e komiuniti.

Ko e ngaahi kaveinga kehe na'a ne tohoaki'i 'a e ngaahi tali 'a e tokolahi, ko e ngaahi fa'anga me'a ki he komiuniti, fefononga'aki, aati, ngaahi faiva (arts), ulungaanga fakafonua kehekehe, mo toe fakalaka ange 'a e faingamalie ki he mo'ui mo e ngaahi tokoni faka sosiale.

'Oku fu'u poupoua 'aupito 'a e liliu ki he ngaahi fale nofo'anga mo hono ngaahi naunau 'i he faka hahake (eastern) 'o Porirua, ka 'oku 'iai mo e ngaahi me'a 'oku kei faka veiveiu. 'Oku 'iai 'a e hoha'a ki he kakai 'oku fakahiki mei he feitu'u ni 'i he konga 'o e poloseki ni, pea 'e 'ikai ke nau toe foki mai, pe kuo hiki 'a e ngaahi totongi fale ia.

Ko e Kakai 'o e fakahahake (eastern) 'o Porirua 'oku nau fiema'u ke nau kau mai ki he poloseki, ke nau kau 'i he ngaahi me'a kotoa pe, pea mo e ngaahi fai tu'utu'uni 'e uesia ai kinautolu.

Ko e ngaahi me'a 'oku fu'u tokanga ki ai

Ko e fakahaa'i 'e he kakai 'enau hoha'a ki he ngaahi me'a ni:

- fakamavahe'i pe mole honau ngaahi 'api
- ke kei pukepuke 'a e fekau'aki ki he feitu'u pea mo honau 'api
- kei malava ke totongi 'a e ngaahi 'api nofo'anga mo e uesia 'i ha kau tu'umalie 'oku nau hiki mai ki he feitu'u ni pea uesia ai 'a e totongi 'o e ngaahi 'api nofo'anga
- si'isi'i 'a e fetu'utaki, fakamatala 'oku takihala'i mo 'ikai mo'oni
- ko e ta'efiemalie 'o hange ko 'enau a'usia 'i he fakafou fakamuimui
- ko e fakahoko 'o e hala fononga pea fu'u fiema'u ke toe lahi ange 'a e 'ilo ki ai
- si'isi'i 'a e faka mahino'i 'o kinautolu 'oku nau kau ki he langa fakalalaka
- ko e ha 'a e mahino 'a e komiuniti ki he langa fakalalaka ko 'eni pea mo hono fakapa'anga
- 'ikai mateuteu 'a e tokotaha kotoa pe ki he liliu.

Neongo 'a e ngaahi hoha'a ko'eni, 'oku faka tokanga'i 'e he kakai 'a e hiki mei he founa ngaue mei he faka hoko kiate kinautolu, 'o fakahoko pea mo kinautolu, 'o hange ko 'eni, nofo'anga 'oku

fiema'u ke fakakakato 'enau taumu'a ngaue pe ia 'a nautolu pea nau hiki ai mei he fakakakato 'o e ngaahi fiema'u 'a e komiuniti.

Ko e founa 'emau fengau'e'aki

Na'a mau fakahoko 'a e ngaahi fengau'e'aki faka taha mo e komiuniti pea mo kinautolu 'oku 'iai 'enau fekau'aki mo e ngaue 'i he 2019 'o kau ai a' e ngaahi me'a ni:

- Ka Mua Ka Muri: Lahi hake 'i he feako'aki 'anga 'e 40 mo e ngaahi fanau ako pea mo e kau aati fakakolo
- Ngaahi Fakataha ki he Vahevahe ho Le'o ("Share Your Voice")
- ngaahi tepile 'i he CAREERfest, ko e Pacific Night Market pea mo e Waitangirua Market
- Ko e Ngaahi Fakataha 'i (Novema ki Tisema) fekau'aki mo e "Hoko mai 'a e Liliu" pea na 'e fakakau ki ai 'a e ngaahi matakali pea mo e ngaahi kulupu ki he fengau'e'aki
- Social Pinpoint (apps) ke fengau'e'aki ai ki he ngaahi mape pea mo e ngaahi savea
- ma'u 'a e ngaahi fakataha'anga mo e kinautolu 'oku 'i ai 'enau tefito'i fekau'aki.

'I he ngaahi ngaue fakataha, na'a mau fa'u ai 'a e Pacific Engagement Strategy pea mo e Youth Engagement Strategy ke fakapapau'i ko 'emau founa fakahoko ngaue ki he fengau'e'aki 'oku fe'unga.

Founa na'a mau tuku atu ai 'a e ngaahi fakamatala ni

Na'a mau fiema'u 'a e lahi taha 'o e kakai mei he hahake (eastern) 'o Porirua ke nau 'omai 'enau ngaahi fakakaukau, mo e vahevahe mai honau le'o pea mo tu'uaki atu 'a e ngaahi me'a 'oku 'amanaki fakahoko, mo e ngaahi ngaue 'i he ngaahi founa ko 'eni:

- ngaahi fakamatala ki he Porirua Development mo e Porirua City uepisaiti 'a e Kosilio Fakakolo mo e peesi Facebook, mo e me'a 'oku hoko 'i he komiuniti peesi Facebook 'a e ngaahi kulupu
- ko e ngaahi ongoongo faka'ilekitulonika mo e 'imeili 'a e Porirua Development
- tufaki 'a e gnaahi tu'uaki 'I he la'ipepa mo e ngaahi fakatata ki he ngaahi 'api, fale koloa, pisinisi, maketi
- ngaahi siasi, 'api ako mo e ngaahi ngaue 'a e komiuniti 'i he hahake (eastern) 'o Porirua
- ma'u 'a e ngaahi fakataha'anga 'a e ngaahi kulupu fakakolo, ngaahi kulupu fekau'aki
- mo e ngaahi fakataha'anga 'a e komiuniti Pasifiki
- tu'uaki 'i he nusipepa, *Kapi-Mana News*
- tu'uaki 'i he letio Samoa Capital Radio.

Ne lahi hake 'i he toko 2,300 'a e kakai na'a nau kau mai ki he fengau'e'aki 'i he lolotonga 'o e 2019, tatanaki mai 'o lahi hake 'i he ngaahi fakakaukau 'e 5,000 kuo ma'u mai. Na'e kau mai ki heni 'a e kakai 'oku nofo he feitu'u ni, komuniti mo e kau taki lotu, ngaahi ako'anga mo e fanau mei he ngaahi kolisi, kau fakafononga mei he ngaahi kulupu fakakomiuniti, sevesi fakasosiale mo e kau pisinisi.

Ko e me'a na'e fakahoko mai 'e he kakai 'i he ngaahi kaveinga ko 'eni

Fale nofo'anga

Tokolahi 'o kinautolu 'oku nofo 'i he kolo na'a nau talanoa mai fekau'aki mo e ngaahi fale nofo'anga, 'oku fiema'u ke mafana, matu'u, malu mo faingofua hono ngaue 'aki. Na'e lahi 'enau ngaahi fakakaukau ki ha ngaahi me'a kehekehe, 'i he ngaahi motolo mo e ngaahi sipinga, mo e anga 'a 'ene uesia kinautolu 'i he tupu tokolahi mo fu'u tokolahi 'a e nofo mai.

Na'e ha mahino mei he kakai 'oku nau mahino'i 'a e fiema'u ke tupulaki 'a e tokolahi, ka na'a nau ki'i veiveiua felave'i mo ha ngaahi ola ta'efakafiemalie mei ha tupu tokolahi mei he ikai fakakaukau'i lelei 'a e 'ataa ki tu'a, fakaekita, tau'anga me'alele, mapule'i 'o e fefononga 'aki mo e malu.

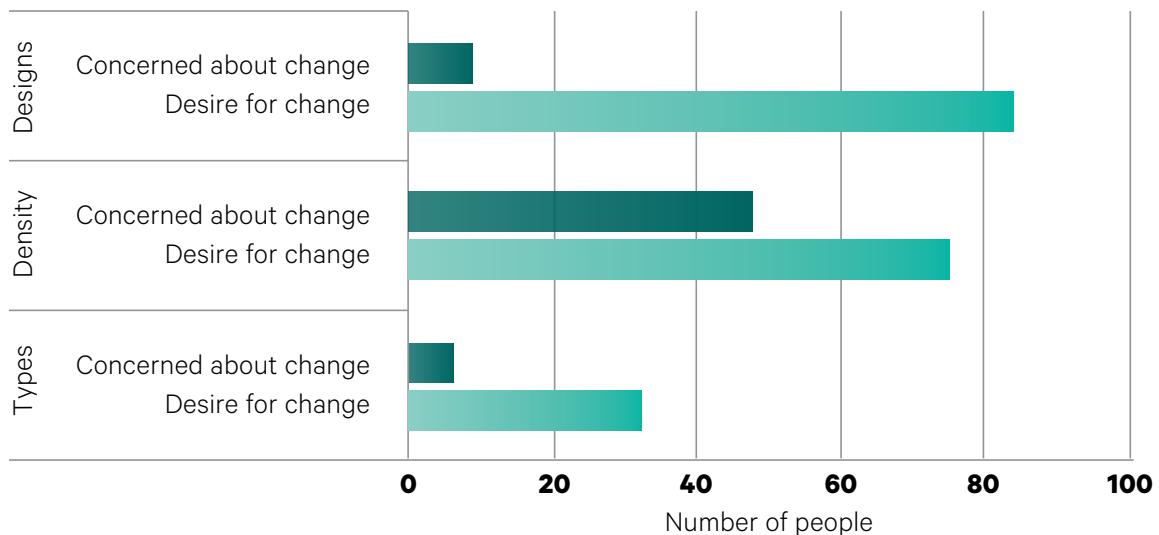
'Oku 'iai 'a e poupou ki ha to e fakalahi ange 'a e ngaahi sipinga 'o e fale mo hono fakafotunga, 'o hange ko ia 'i he kalafi 'i lalo. Lolotonga

hono poupoua ke fakalahi 'a e ngaahi 'elia 'o e fale, 'oku 'iai foki mo e ngaahi hoha'a ki he liliu.

'Oku hoha'a 'a e kakai fekau'aki mo e fakalahi 'o e elia pea mo e fotunga 'o e ngaahi fale fo'ou. 'Oku nau mahino'i 'a e fiema'u ke lahi ange 'a e ngaahi fale nofo'anga, ka 'oku nau fiema'u ke nau sio ki ha ngaahi fotunga kehekehe 'o e fale nofo'anga, 'oku fe'unga mo e ngaahi famili tokolahi pea mo e to e ngaahi ta'u kehekehe 'oku nofo ai. 'Oku 'i ai mo e fiema'u 'a e tokolahi ke 'i ai hanau 'api, pea 'oku lahi ai 'a e fiema'u ke nau sio ki he ngaahi fale mo e ngaahi founa 'oku malava ai ke fakatau.

Na'e hoha'a 'a e kakai fekau'aki mo e hangehange 'oku hiki atu 'a e kakai 'oku masivesiva kae fetongi mai 'e he kakai 'oku ma'u me'a, tautautefito ki hono teketeke'i 'o e kakai fakakolo, 'aki 'a e hikihiki 'o e mahu'inga, fakatau atu 'o e ngaahi kelekele 'o e pule'anga, pea moe makehe 'o e tukunga faka hahake (eastern) 'o Porirua kuo mole pe liliu. 'Oku tokolahi 'a e hoha'a ki he si'isi'i 'o e ngaahi 'api 'oku malava ke fakatau, pe ko e fakatau pe ko e nofo totongi, pea na 'a nau fakahoko mai 'enau tokanga fekau 'aki mo e to'utangata 'o e kaha'u na 'a 'ikai ke nau lava 'o toe faingamalie ki he fakatau 'api.

Concern versus desire for change to housing

‘Atakai

Tanaki mo e fetuku ‘o e veve na’e fai ki ai ‘a e laulea lahi, mei he fiema’u ke fakalahi ‘a e ngaahi ngaue ki hono tokanga’i ‘o e ngaahi me’a faka kemikale ‘oku laku ke to e malava ‘o to e faka’aonga’i. Fiema’u ‘e he kakai ke nau sio ki he ngaahi pini veve lalahi ange pea mo e tanaki ‘anga ‘o e ngaahi me’a ke toe faka ‘aonga’i ‘i he senita ‘o e fefakatau’aki, toe mahino ange fakamatala pea mo e ako ki he founga hono tanaki ‘o e ngaahi me’a ke toe faka’aonga’i, pea mo e ngaahi sitepu lelei ki hono malu’i ‘o e laku noa’ia ‘o e veve.

Tokanga’i mo mapule’i ‘o e ngaahi fakatafenga vai malohi ‘o e ngaahi vai ‘uli na’e fika ‘uluaki, mei he kakai tokolahi ‘oku nau fakahaa’i ‘enua tokanga fekau’aki mo e tu’unga lelei ‘o e ngaahi halanga vai pea mo e ‘uli’i ‘o e Te Awarua-o-Porirua Harbour.

Fiema’u ‘e he kakai ke nau sio ki ha fakalahi ‘o e ngaahi feitu’u ‘ataa, pa’ake ngoue kakala ki he komiuniti, manakoa mo faka’ofo’ofa ngaahi fotunga ‘o e ngaahi hala pea mo e faingamalie ki he faka Natula. Na’a nau fakatokanga’i ‘a e uesia ‘o e fale nofo’anga ‘oku meimei ‘efi’efi, ko ia na’a nau fiema’u ke pau, ‘oku ‘iai ha ngaahi feitu’u ‘ataa ‘i tu’a ke fakakau mai ki he palani mo e fa’unga.

Fe’alu ‘aki

‘Oku ‘iai ‘a e felotoi fakalukufua ‘oku faingofua ange, vave mo faingamalie ange ke ngaue ‘aki e kaa ki he fefononga ‘aki, tukukehe ange ‘a e totongi ‘o e penisini pea mo hono monomono. Fakapapu’i ‘oku ‘i ai ha founga fefononga’aki pau mo e ngaahi alanga fa’unga ke fakatupulaki ‘a e malava ‘e he kakai ke fefononga’aki – pe ko e lue lalo, pasikala, fononga ‘i he sikuta fakamisini pe faka’uli – ke fakamu’omu’a.

Mapule’i ‘o e fefononga’aki, tau’anga me’alele, hala pule’anga mo e hala fononga lalo ko e ngaahi kaveinga na’e matu’aki talanoa’i, meimei ‘i he tukunga ‘o e fakalelei’i ‘o e malu pea mo to e ngaahi ange ‘a e ‘ataakai ‘o e feitu’u ki kolo ke to e faingofua ange ‘a e a’u holo ki ai.

Ko e vakai fakalukufua ‘a e kakai ki he me’alele fefononga’aki ki he hahake ‘o Porirua ‘oku ‘ikai ke ‘i he tu’unga taau. Na’e fakaha ‘e he kakai ‘a e ‘ikai te nau to e fu’u fiengaue ‘aki ko e ‘uhi ko e ngaahi ‘uhinga lahi kau ai ‘a e si’i ‘a e taimi lele pea mo ‘ikai falala’anga, toe fu’u mama’o ki he lue lalo ki he tau’anga pasi, tu’unga malu mo hao mei he ‘uha mo e havili ‘i he tau’anga pasi, ‘ikai fe’unga ‘a e ngaah halanga ‘o e pasi, kovi ‘a e faka fehokotaki mo e ngaahi

me’alele fefononga’aki ki he ngaahi feitu’u mama’o ange.

Fakafaingofua ‘o e me’a fefononga’aki ki he kakai ko e ‘isiu ia he taimi ni, ko e halanga luelalo mo e tahakehake ‘oku ‘ikai ke malava ai ‘e he pasi ke fakaheka, ta’efe’unga ‘a e ngaahi sea, pea mo e fa’unga ‘o e pasi, pea mo e nofo’anga ‘oku ‘ikai ‘iai ha feitu’u ki he ngaahi salote fakasea, salote luelalo (walker), pe salote pepepe.

Ko e tukunga ‘o e ngaahi hala mo e fononga ‘anga lalo ‘oku ne fu’u fakafe’atungia ‘a e kau fononga lalo, pe ko e sea fakasalote, salote luelalo pe salilote pepepe. Ko e malu ‘a e fefononga’aki, ko e fu’u me’a lahi ia ‘oku fai ‘a e tokanga ki ai ‘a e kakai tokolahi ‘oku nau lipooti mai ‘oku nau hoha’a fekau’aki moe ngaahi kaa lele lahi, ko e ‘ulungaanga ‘o e kau faka’uli ‘i he ngaahi fetaulaki’anga, lahi mo e ngaahi me’alele ‘i he taimi mo’umo’ua ‘o e hala pule’anga.

‘Oku ‘i ai ‘a e fu’u poupu lahi ke inivesi ‘i he halanga fononga lalo, ke ngaahi ke malu ange, fa’ataa, faingofua hono ngaue ‘aki pea mo fakafehokotaki ki he kolo mo e ngaahi hala, pea ‘e faka’ai’ai ‘a e kakai kenau lue lalo ma’u pe. Na’e toe fiema’u ‘e he kakai kenau mamata ki he lahi ange ‘o e ngaue’aki ‘a e pasikala, pea na’e ‘i ai mo e poupu ke fakamavahe’i ‘a e lele ‘anga pasikala, ako faka’uli pea mo e ako heka pasikala, pea mo e to e lelei ange ‘a e fakafehokotaki ‘o e ngaahi halanga pasikala.

Ngaahi pa’ake mo e ngaahi feitu’u ‘ataa

Ko e ngaahi tefito’i fakakaukau felave’i ki he he kaveinga ni ko e langa ‘a e ngaahi pa’ake mo e feitu’u fai’anga fakamalohi sino ‘o fakatefito ‘i he kainga mo e ngaahi me’a fakakomuniti ‘aki hono too ha ngaahi ‘akau fakafonua; aa’i takai ‘a e ngaahi mala’e va’inga; lele kau ai mo e va’inga mo e ngaahi me’a pe ke fiefia ai ‘a e kainga mo e ngaahi faiva fakafonua; pea mo fakatolonga ‘a e ngaahi koloa mahu’inga ‘o e Bothamley Park mo e ngaahi anovai ‘o Cannons Creek.

Ko e ngaahi fakalelei ‘oku fiema’u ‘e he kakai ke nau sio ‘oku fakalahi ‘a e ngaahi naunau ke ngaue ‘aki, hange ko e ngaahi feitu’u ki he BBQ mo e ngoto’umu, nofo’anga, ngaahi falemaalooloo, ngaahi fauniteni, toe maama ange, ngaahi ‘ulu ‘akau ke fakamalumu ai ‘i he ngaahi feitu’u faka famili ki he va’inga mo e fakamalohi sino mo e ngaahi me’a va’inga. Tokolahi na’a nau vakai ki heni ko ha faingamalie ke to e fokotu’u atu ‘a e feitu’u ki he ngaahi fai’anga va’inga fakamalohisino kehekehe, hange ko e siteisi ki he ngaahi faiva mo e ngaahi me’a kehekehe, ko e mala’e ki he ngaahi fe’auhi

sipoti hange ko e Kilikiti (Samoan cricket), pea mo fakahoko mo e ngaahi va'inga kehekehe mo e ngaahi va'inga fakamalohisino kehekehe mo e feitu'u ki he ngaahi me'a fakaako ki he fanau.

Senita 'o e fefakatau 'aki

Meime ko e vaeua 'o e kakai 'oku nau fiema'u ke nau sio ki he ngaahi falekoloa kehekehe 'i he kaha'u, hange ko hono fakalahi 'o e ngaahi maketi, ko e supamaketi mo e fale kakano'i manu, pea mo e falekoloa vala mo e ngaahi me'a kehekehe. Na'e fiema'u 'e he kakai ke sio 'oku si'isi'i pe 'a e ngaahi falekoloa fakatau tu'u pe mo 'ave (takeaway), papu mo e Peti Lova hoosi (TABS) mo toe fakalahi mo e fakafaingamalie ki he mo'ui lelei mo e faingamalie kehekehe ngaahi me'akai fakafonua kehekehe. Fiema'u 'e he kakai kenau sio 'oku lahi 'a e kakai 'o e kolo 'oku 'onautolu 'a e ngaahi pisinisi, pea mo fakangaue'i 'a e kakai 'o e kolo.

Ngaahi naunau faka komiuniti

Na'e fiema'u 'e he kakai kenau sio ki ha fuu fakalelei ki he pa'ake pea mo malu, fakafaingamalie'i 'a e feitu'u va'inga mo fakamalohisino, mo e fai'anga sipoti. 'Oku 'i ai 'a e fu'u fiema'u lahi ke fakalahi mo fakalelei'i 'a e ngaahi feitu'u ki he komiuniti 'i he tafa'aki fakahahake 'o Porirua (Eastern Porirua). Ko e fai'angame'a lolotonga 'oku 'ikai ke fe'unga pea mo 'ikai fe'unga ki he 'enau ngaahi taumu'a.

Ko e fu'u kakai tokolahi 'oku nau fiema'u ke sio ki he fai'anga sipoti 'oku lelei ange moe toe ngaahi sipoti kehekehe ki he fakahahake 'o Porirua (Eastern Porirua). Ngaahi fokotu'u fakakaukau ki he fale sipoti ki he ngaahi sipoti kehekehe ki he netipolo, volipolo pea mo e pasiketipolo, pea mo e Fale Fakamalohisino.

Ngaahi aati mo e ngaahi me'a fakafonua 'oku ne fetuiaki 'i he feitu'u fakahahake (eatern) 'o Porirua pea na'e tokolahi mo e kakai na'a nau

'omi 'enau lau ki he fiema'u ke nau mamata ki he ngaahi fakatataa 'i he 'aatakai. Na'e fakahaa'i 'e he kakai 'enau fu'u fiema'u ha feitu'u ke faingamalie ki he ngaahi fakatataa mo e ngaahi ngaahi aati faka fonua.

Visone ki he 2045

Ko e konga 'o e liliu na'e 'amanaki ki he faha'ita'u 'o Novema mo Tisema, na'a mau kole ki he kakai ke nau fakakaukau fekau'aki moe me'a 'oku nau fiema'u ke fakafotunga mai 'aki, onгона pea mo ongo'i ki honau komiuniti 'i he ta'u 25 ka hoko. Fanau ako mei he 'apiako Corinna pea mo e Kolisi Porirua na'e kole kiate kinautolu ke 'omi mo 'enau visone ki he kaha'u.

Tokolahi na'a nau faka'amua mai mo fakakaukau ki he 'enau fanau mo e makapuna pe ko e ha 'a e fa'hinga mo'ui te nau 'iai, lolotonga ia ko e ni'ihii na'a nau vakai ki he tukunga lolotonga 'o e 'aatakai pea na'a nau fiema'u ke mamata ki ai 'oku fakalaka ki mu'a. Ko e ngaahi tali na'e mei he ngaahi taumu'a mo e visone 'oku malava faka ngaue, pea nau vahevahe ki he mo'oni 'o 'enau mo'ui faka'aho.

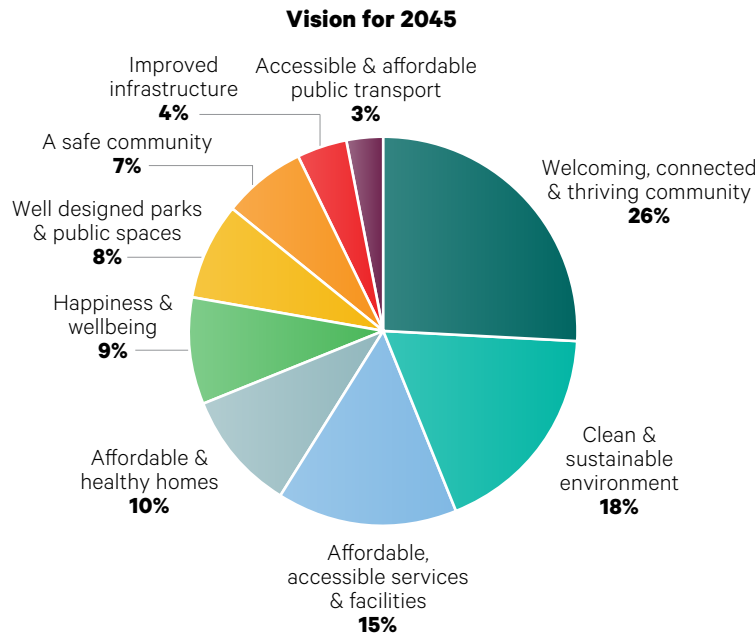
Fakamaloo'ia

Fakamalo kiate kimoutolu kotoa pe faka fo'ituitui mo e ngaahi ngaue'anga na'a mou kau mai ki he ngaahi fengau'e'anga ni, ki he kakai 'i he kolo, faka fo'ituitui, ngaahi famili, ngaahi pisinisi, ngaahi siasi, ngaahi kulupu na'a mou 'omi ho'omou taimi ke tanaki mai 'o tokoni ke fakafotunga 'a e kaha'u 'o e feitu'u fakahahake (eastern) 'o Porirua.

Visone 'aki 'a e kaveinga

Na'e tokolahi hake 'i he ngaahi tali 'e 430 na'e tanaki, pea na'a mau 'analaiso faka kaveinga ke 'ilo'i ko e ha 'a e ngaahi me'a 'oku meimei ko e konga lahi 'o e kakai 'i he taimi 'oku nau faka kaukau ai felave'i mo e kaha'u honau komiuniti.

Ko e ngaahi me'a 'eni na'e talamai 'e he kakai felave'i mo 'enau visone ki he feitu'u fakahahake (eastern) 'o Porirua ki he 2045.

Ko e kolo teu fiema'u keu nofo ai 'o a'u ki he ngata'anga 'eku mo'ui

'E hoko pe ko e Pasifiki 'o Porirua

Ko e feitu'u 'oku taki mu'a faka mamani lahi 'i he felave'i mo e faingofua hono faka'aonga'i

Ko e kolo faka'ofa'ofa 'a Porirua, mo e fealaanga 'a e taha kotoa pe

Ko 'emau fanau te nau nofo lelei 'i he 'aataakai fo'ou, mei he 'ofa mo e kelesi 'a e 'Otua

Ko e komiuniti 'oku nau mahu'inga 'aki 'a e 'ofa mo e ohi ke tokanga'i 'o e toko taha kotoa pe

Ko e ngaahi sitepu hoko

Ko e ngaahi tatakai fakakaukau mai na'e fakakau mai 'e he timi Langa Fakalalalaka 'a Porirua pea mo 'enau kau fale'i faka tekinikale ko e konga 'o 'etau palani fakalukufua, ko e Spatial Delivery Strategy, ko e palani foki ki he tupu mo e fakalalalaka 'o e feitu'u fakahahake 'o Porirua. 'Oku ne fakanofonofo 'a e tukunga 'o e palani loloa ki he fononga'anga 'o e langa fakalalaka 'e fakahoko – ngaahi fale nofo'anga, pa'ake, falekoloa, hala pule'anga etc. Ko e Spatial Delivery Strategy 'oku fakamahino'i 'a e ngaahi langa fakalalaka 'oku totonu ke fakahoko, ko e ha 'a e langa fakalalalaka 'oku totonu, pea mo fakamahino'i 'a e fotunga pe' elia 'o e ola 'o e langa fakalalalaka 'oku totonu ke fakakakato.

Ko e Spatial Delivery Strategy 'oku toe fokotu'utu'u 'a e visone mo e ngaahi me'a 'oku 'amanaki ki ai fekau'aki mo e fefononga'aki, ma'a 'o e vai, 'elia 'o e fale nofo'anga, ngaahi senita lelei 'aupito, malu mo hao, ngaahi naunau ki he komiuniti, imisi 'o e komiuniti, 'akau fakafonua mo e ngaahi me'a lahi pe.

Ko e 'iai ha Spatial Delivery Strategy 'oku ne faka fofonga'i 'a e vakai mo e taumu'a 'o e komiuniti, ko kinautolu 'oku fekau'aki, kau ma'u kelekele, iwi, pule'anga fakakolo, mo e Pule'anga lolotonga kenau malava 'o mapule'i lelei mo vave 'a e tupu (fakalalalaka 'o e ngaahi fale nofo'anga) 'i he feitu'u. Ko e palani fakaangaanga 'a e Spatial Delivery Strategy tenau fakahoko mai ki he komiuniti 'a e tali tatanaki 'i he 2020 ko e konga ia 'o e Konga hono ua 'o e fengau'e'aki.